

розподілу та перерозподілу інвестиційних ресурсів. Також доцільно визначити необхідність укладення договору інвестиційного характеру при здійсненні приєднання суб'єкта ринку природного газу (замовника) до газових мереж з метою передбачення відповідних гарантій та компенсацій.

9.2. Види та пріоритетні напрямки інвестування на ринку природного газу

У сучасних умовах розвитку національного ринку природного газу формами інвестиційної діяльності, які найбільш відповідають особливостям діяльності на ринку газу є корпоративне інвестування та договірна форма інвестування, а саме укладання в рамках державно-приватного партнерства договорів концесії, договорів про спільну діяльність та угод про розподіл продукції. Отже, в сучасних умовах, найактуальнішими об'єктами інвестиційних залучень на газовому ринку, як вже зазначалося, залишаються газотранспортна система, газорозподільна (газопостачальна) системи, газосховища та об'єкти, пов'язані з видобутком газу. Так, визначення об'єктів інвестування з правової точки зору є важливим питанням.

Найбільш наближеною до належного регулювання переліку форм інвестування була Енергетична стратегія України на період до 2030 року, схвалена розпорядженням КМУ від 24 липня 2013 року за № 1071 (далі – Енергетична стратегія до 2030 року), яка на даний час втратила свою чинність. Вона містила загальні правила фінансування паливно-енергетичного комплексу (далі – ПЕК). Норми окремого розділу щодо фінансового забезпечення розвитку ПЕК, встановлювали, що розвиток ПЕК до 2030 р. потребуватиме здійснення значних інвестицій, що викликано надзвичайно низьким рівнем інвестицій у розвиток енергетичного комплексу за останні 20 років. Також Енергетичною Стратегією до 2030 року було зроблено акцент на те, що практично у всіх енергетичних секторах існували нагальні потреби

у вкладеннях у модернізацію та розвиток для підтримки і збільшення конкурентоспроможності.

Енергетична стратегія до 2030 р. передбачала здійснення інвестицій і фінансування розвитку ПЕК України як комерційними компаніями (приватними або державними), так і державою в рамках наступних основних механізмів: 1) самостійне інвестування комерційними компаніями (приватними або державними) у рамках природних процесів функціонування бізнесу за рахунок власних коштів або позикового фінансування; 2) використання методів тарифної політики для забезпечення достатності інвестиційних коштів у комерційних компаній, які діють на регульованих ринках; 2) прямі державні інвестиції у разі, якщо енергетичні об'єкти перебувають у державній власності і держава планує продовжувати зберігати над ними контроль¹. Одночасно нормами Енергетичної стратегії до 2030 р. визначалися додаткові заходи стимулювання здійснення інвестицій в об'єкти ПЕК з боку держави такими методами непрямого стимулювання, як: тимчасове введення більш сприятливих умов оподаткування, сприятлива митна політика щодо ввезення устаткування для капітальних проєктів, застосування прискореної амортизації, підтримка вітчизняного машинобудування для нафто та газовидобувної промисловості.

Енергетична стратегія до 2030 р. встановлювала стратегічний пріоритет держави в найближчому майбутньому – залучення приватних видобувних і сервісних компаній до розвідки й видобутку газу на території України, що потребуватиме істотних інвестицій, застосування нових технологій і сучасної організації праці та сукупний обсяг інвестицій, які потрібно було залучити для розвитку галузі й досягнення цільових показників видобутку.

Оновлена Енергетична стратегія України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена Розпорядженням КМУ 18.08.2017 р. № 605-р (далі – Енергетична стратегія до 2035 р.)², встановлює відповідні стратегічні орієнтири

¹ Енергетична Стратегія України на період до 2030 р. URL: www.zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc.

² Про схвалення Енергетичної Стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядження Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80/paran6#n6>.

ПЕК України та передбачає завершення реформування енергетичного комплексу України, досягнення першочергових цільових показників з безпеки та енергоефективності, забезпечення інноваційного оновлення та інтеграцію з енергетичним сектором ЄС до 2025 р. Енергетична стратегія до 2035 року встановлює основні вектори здійснення інвестування, однак не містить конкретизованої інформації відносно видів та форм інвестування на енергетичному ринку.

Так, норми Енергетичної стратегії до 2035 року передбачають, що підґрунтям для інвестицій мають бути реформи, демонополізація, прозорість і вдосконалення правових і регуляторних механізмів, з врахуванням головних таких передумов залучення інвестицій, як: верховенство права, адаптація до європейського енергетичного законодавства, деофшоризація економіки, впровадження стимулюючого податкового й регуляторного законодавства, економічно обґрунтовані тарифи, проведення комунікаційної політики для заохочення входу на ринок стратегічних та фінансових інвесторів. При цьому, закріплюється мінімальна роль держави щодо інвестування та максимальна роль держави щодо сприяння формуванню стимулюючого інвестиційного клімату. Так, частка прямих інвестицій з державного бюджету України у розвиток енергетичної інфраструктури не має перевищувати 5-10%, водночас прямі інвестиції з однієї країни не повинні сягати критичного рівня, що зумовлює потребу диверсифікації інвестицій¹.

Основними факторами забезпечення інвестиційної привабливості згідно норм Енергетичної стратегії до 2035 року є: 1) інтеграція української інфраструктури та регуляторно-законодавчої бази з країнами ЄС та інтеграція енергетичної інфраструктури України з європейською; 2) підтримка здорового конкурентного середовища, а саме впровадження незалежного, постійного та дієвого нагляду у сфері конкуренції та швидке запровадження умов ринкового ціноутворення на недискримінаційних засадах; 3) стабільна та прогнозована інвестиційна політика. Як зазначається в Енергетичній стратегії України до 2035 року на даний час, інвестиційна привабливість економіки

¹ Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245234085_

України та, передусім, енергетичного сектору залишатиметься недостатньою, якщо не буде вжито комплексу заходів, спрямованих на залучення інвестицій.

В якості комплексу заходів, спрямованих на залучення інвестицій та забезпечення інвестиційної привабливості країни, Енергетична стратегія до 2035 року пропонує: прозоре формування тактичних рішень, що прогнозовано відповідають визначеним довгостроковим цілям, зазначеним у Енергетичній стратегії; формування чітких та зрозумілих механізмів державно-приватного партнерства та прозорої регуляції європейського зразка в сфері інвестування в ПЕК; створення відповідних програм та інвестиційних проєктів; наявність зрозумілих механізмів щодо забезпечення адекватної прибутковості інвестованого капіталу; застосування зрозумілих механізмів забезпечення більш досконалої конкуренції; упровадження заходів із забезпечення деофшоризації; тотальне запровадження прозорих механізмів державних закупівель; запровадження законодавства, що стимулюватиме надходження інвестицій в ПЕК.

Енергетична стратегія України до 2035 року повинна бути реалізована у три основні етапи, для кожного з яких закріплюються певні механізми реалізації, які повинні бути актуалізовані у подальшому у виді відповідних програм розвитку галузей. Перший етап: «Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)» передбачає завершення імплементації Третього енергетичного пакета та створення повноцінних ринків природного газу та електроенергії відповідно до енергетичного законодавства ЄС. Завданнями другого етапу: «Оптимізація та інноваційний розвиток енергетичної інфраструктури (до 2025 року)» є запровадження механізмів залучення інвестицій для реалізації програми заміщення потужностей, що мають бути виведені з експлуатації, новою енергетичною інфраструктурою; підвищення рівня корпоративного управління суб'єктів господарювання та їх спроможності використовувати доступні інструменти внутрішнього та зовнішнього ринків капіталу й ресурсів енергетичного ринку України. Третій етап: «Забезпечення сталого розвитку (до 2035 року)» спрямований на інноваційний розвиток енергетичного сектору й бу-

дівництво нової генерації, здійснення інвестування у нові потужності генерації для заміщення потужностей, що мають бути виведені з експлуатації. Перед газовим сектором на цьому етапі стоятимуть завдання збільшення національного газовидобутку та адаптації потужностей газотранспортної системи в умовах розвитку загальноєвропейського ринку природного газу.

Таким чином, за результатами розгляду нормативного закріплення форм реалізації інвестиційних відносин на ринку природного газу, можна зробити наступні висновки: 1) нормативно-правові акти тільки частково містять можливі види та форми інвестування на ринку природного газу; 2) законодавчо не встановлене розвинутого переліку об'єктів інвестування, які відповідають до того ж видам та формам інвестування на ринку газу.

9.3. Питання адаптації правового регулювання ринку природного газу до інвестиційної моделі економіки України з врахуванням права ЄС

Слід погодитися, що інвестиційна модель економіки України містить елементи та засоби, необхідні в сучасних умовах для усунення диспропорцій в господарсько-правовому регулюванні інвестиційних відносин¹. Саме проблема порушення балансу в господарській системі країни та проблема диспропорцій в господарсько-правовому регулюванні інвестиційних відносин на ринку природного газу існує на даний час у світі довготривалого процесу побудови нової моделі ринку природного газу за європейськими параметрами. Як вже було зазначено, залучення іноземних інвестицій є основним показником розвитку ринкових відносин будь-якої країни та гарантом підтриман-

¹ Глібо С. В., Внукова Н. М. Інвестиційна модель економіки України в умовах адаптації законодавства України до права ЄС (господарсько-правовий аспект). *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах*: матеріали круглого столу. (м. Харків, 26 трав. 2015 р.). Харків. 2015. С. 131–137.